

Підтримку надає:

Федеральне міністерство
продовольства і
сільського господарства

на підставі рішення
Німецького Бундестагу

Німецько-український
агрополітичний діалог

Випуск № 01/2015

При Інституті економічних досліджень та політичних консультацій

ОГЛЯД АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Автономні торговельні преференції для України з боку ЄС: перші результати для аграрного сектору

Автор

Юлія Огаренко
ogarenko@apd-ukraine.de

Німецько-український агрополітичний діалог (APD)

Рейтарська 8/5 А, 01030 Київ
Тел. +38044/ 2356327
info@apd-ukraine.de
www.apd-ukraine.de

Хоча запровадження Угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (ПВЗВТ) було відтерміновано на рік, головним чином, з політичних міркувань, ЄС запровадив для України автономні торговельні преференції, які відкрили нові можливості для збільшення українського аграрного експорту в ЄС. Запровадження ПВЗВТ, заплановане на початок січня 2016, ще більше стимулюватиме агропродовольчу торгівлю між Україною та ЄС й допоможе покращити стандарти якості та безпечності харчових продуктів. Однак, як уряд, так і бізнес мають ефективно використати час, щоб підготуватися до жорсткої конкуренції з виробниками ЄС.

Агропродовольча торгівля між Україною та ЄС

Європейський Союз є найбільшим торговельним партнером України з сільськогосподарської та харчової продукції, його значення зростає з кожним роком. Зокрема, частка країн ЄС-27 у сукупному агропродовольчому експорті збільшилася з 22 % у 2009 році до 26 % у 2013 році. З Рис. 1 видно, що агропродовольчий експорт до ЄС-27 зріс більш ніж у 2 рази за останні п'ять років і досяг 4,5 млрд дол. у 2013 році, причому (i) олійні та маслянисті продукти, (ii) тваринні або рослинні жири та олії, а також (iii) залишки та відходи харчової промисловості належать до найбільших експортних категорій (28 %, 11 % та 11 %, відповідно).

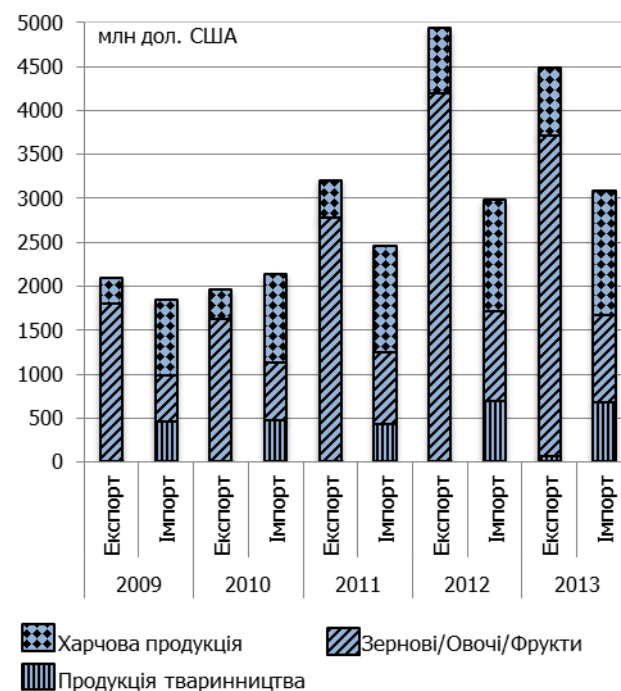
Частка українських продуктів у сукупному агропродовольчому імпорті ЄС є досить значною, наприклад, кукурудзи (26 %), макухи та інших відходів насіння соняшнику (38 %), соняшникової/сафлорової олії (20 %), проса (20 %), ріпаку з низьким вмістом ерукової кислоти/насіння ріпаку (17 %) ¹.

У свою чергу, імпорт зріс на 70%. На противагу сукупному товарному балансу України, який, як правило, є негативним, баланс агропродовольчої торгівлі з ЄС-27 протягом останніх п'яти

років був позитивним (за винятком 2010 року), і позитивне сальдо зростає, тому що імпорт росте повільніше за експорт.

У перші 10 місяців 2014 року торговельний обіг сільськогосподарської продукції між ЄС та Україною ² збільшився приблизно на 2,5 % (порівняно до аналогічного періоду минулого року) - до 6,5 млрд дол. США. ³ Позитивне сальдо торговельного балансу склало близько 1,9 млрд дол. США. Сукупний експорт сільськогосподарських та продовольчих товарів України зріс на 4,2 % (порівняно до 10 місяців 2013 року) - до 13,7 млрд дол. США. Водночас, експорт до країн ЄС зріс на 16 % - до 4,2 млрд дол. США.

Рисунок 1. Агропродовольча торгівля між ЄС-27 та Україною (з боку України)

Source: <http://wits.worldbank.org/register.html#>

Зокрема, експорт до ЄС жирів та олій тваринного або рослинного походження збільшився на 57,3 %, круп - на 39 %, відходів і залишків харчової промисловості - на 28 %.

Збільшення експорту в ЄС до 2014 можна пояснити цілою низкою факторів, зокрема,

¹ Частки розраховано на основі абсолютних значень, джерело: <http://wits.worldbank.org>

² Найбільші частки у торговельному обігу мають Іспанія (14,3 %), Німеччина (10,6 %) та Франція (8,1 %).

³ Згідно Міністерства аграрної політики та продовольства, <http://minagro.gov.ua/node/15378>.

сприятливою ситуацією на міжнародному ринку, застосуванням автономних торгових преференцій з боку ЄС, девальвацією гривні, що підвищило цінову конкурентоспроможність української продукції, а також поступовою гармонізацією українських стандартів з європейськими. Водночас, імпорт сільськогосподарських та продовольчих товарів з ЄС знизився приблизно на 15,7 % до 2,3 млрд дол. у зв'язку із девальвацією гривні, імпортозаміщенням та зниженням споживчого попиту.

Автономні торговельні преференції для України з боку ЄС

Хоча Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, синхронно ратифікували Європейський Парламент та Парламент України 16 вересня 2014, двосторонню реалізацію торговельної складової було відкладено з політичних причин до січня 2016⁴. Замість цього, ЄС запровадив преференційний торговельний режим у рамках широкого пакету економічної та фінансової допомоги в Україні. Відповідний Регламент (ЄС N 374/2014) набув чинності з 23 квітня 2014. Торговельні преференції ґрунтуються на домовленості щодо лібералізації доступу на ринок ЄС згідно Угоди про Асоціацію, яка мала бути запроваджена у перший рік режиму вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Автономні торговельні преференції передбачають скасування імпорتنих мит на більшість промислових товарів (25-97 товарних груп), а також сільськогосподарської продукції та продуктів харчування (1-24 товарних груп), запровадження нульових тарифних квот (ТК) для 16 % сільськогосподарських та продовольчих товарів. Адміністрування тарифних квот здійснюється згідно двох процедур:

а) у Додатку II регламенту представлено список з 27 товарних груп та обсяг НТК, що надаються згідно принципу "перший прийшов – першого обслужено";

б) у Додатку III перелічено імпортні квоти для 6 товарних груп (включно з яловичиною, свининою, м'ясом птиці, яйцями і альбумінами, молочними продуктами та зерновими), що

⁴ Рішення № 2014/691/ЄС від 29.09.2014.

адмініструються на основі ліцензування імпортерів (економічних операторів країн-членів ЄС).

Варто зазначити, що вищезгадані ТК обмежують лише безмитний імпорт з України. Імпорт товарів понад встановлені ТК відбуватиметься згідно загальних торговельних умов.

Першопочатково, нульові ТК було запроваджено з 23го квітня до 31го жовтня⁵. Враховуючи, що імплементацію ПЗВТ було відтерміновано до 2016, ЄС вирішив продовжити дію автономних торговельних преференцій до кінця 2015 року та надав імпортні квоти на тому самому рівні, що і в 2014 році.

Перші кроки українських виробників агропродовольчої продукції у напрямку до ринку ЄС

Як показано на Рис. 2, декілька нульових ТК було повністю використано у 2014, використання інших ще навіть не розпочалося, а деякі заповнюються дуже повільно. Це відбувається через те, що, по-перше, ще не завершено апроксимацію українського законодавства щодо якості та безпечності харчових продуктів із законодавством ЄС. Відповідно, не всі види продукції можуть бути експортовані до ЄС. По-друге, українським виробникам потрібен час, щоб знайти зацікавлених партнерів і завоювати довіру до своїх продуктів.

Слід зазначити, що окремі ТК значно нижчі за експортний потенціал деяких товарних груп, у той час як ТК для інших продуктів набагато вищі, ніж Україна зможе використати у найближчому майбутньому. Наприклад, ТК на баранину і козяче м'ясо становить 20 тис. т/рік, у той час як загальний обсяг виробництва в 2014 році в Україні був на рівні 17 тис. т/рік⁶.

До кінця першого періоду (31 грудня 2014) автономних торговельних преференцій, наданих ЄС Україні, було повністю використано

⁵ Регламент ЄС N 1150/2014, що змінює ЄС N 374/2014.

⁶ http://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/kvota_na_eksport_baranini_ta_kozlyatini_do_es_na_20_perevischue_ii_virobnitstvo_v_ukraini/?category=29780

тарифні квоти (за принципом "перший прийшов – першого обслужено") для експорту натурального меду, винограду і яблучного соку, зернових круп та оброблених помідорів.

ТК на солод і пшеничну клейковину, висівки та інші залишки, цукор і шоколад, крохмаль та інулін, цибулю і часник було використано на 28 %, 12 %, 11 %, 7 % і 7 %, відповідно, в той час як експорт продукції за 15 категоріями навіть не розпочато. Загалом, ТК за 27 товарними категоріями в абсолютних величинах було використано приблизно на 25 %.

ТК на основі імпорتنих ліцензій було повністю використано лише для кукурудзи, пшениці та м'яса птиці, і лише на 9 % - для ячменю. В цілому, 211 українських підприємств отримали дозвіл на експорт своєї продукції в країни ЄС станом на кінець грудня 2014 року⁷.

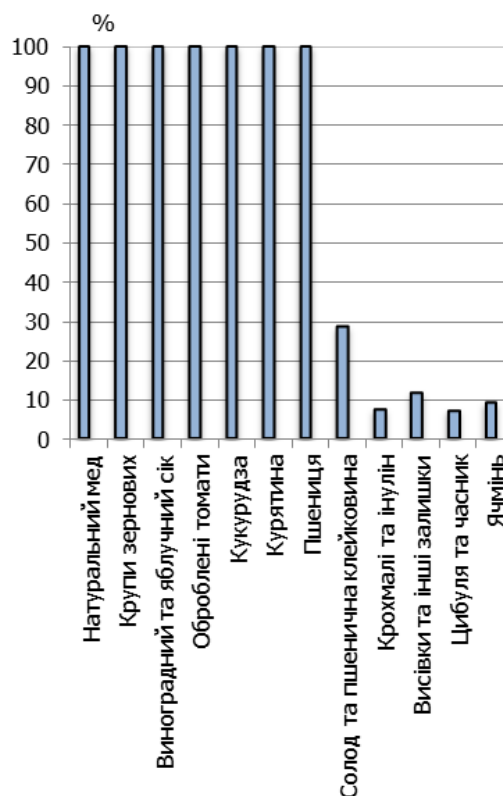
Мед є одним з українських продуктів, який успішно збільшує свою вагу на міжнародному ринку. У період з січня по жовтень 2014 року було експортовано близько 27,2 тис. т меду, порівняно з 16,7 тис. т за той самий період у минулому році⁸. Німеччина (50 %), Польща (21 %) і США (12 %) є ключовими імпортерами українського меду. ТК в обсязі 5 тис. т на безмитне ввезення в ЄС було заповнено дуже швидко.

Автономні торговельні преференції, запроваджені ЄС з квітня, також передбачають нульові ТК на молочну продукцію. Однак, експорт цих продуктів (зокрема, йогуртів та молочних намазок) ще навіть не розпочався, тому що українські виробники спочатку мають довести відповідність своєї продукції стандартам якості та безпечності харчових продуктів ЄС.

У жовтні 2014 року, комісія Управління з продовольства і ветеринарії (FVO) Генерального директорату ЄС з охорони здоров'я і захисту прав споживачів перевірила відповідність українських виробників молочної продукції вимогам щодо якості та безпечності харчових

продуктів ЄС. Комісія виявила деякі недоліки, які мають бути виправлені, щоб виробники відповідали стандартам ЄС. Наступним кроком будуть консультації FVO з національними органами держав-членів ЄС стосовно того, чи можуть українські молокопереробні підприємства бути включеними до реєстру ЄС. Українські держслужбовці та бізнес досить оптимістично оцінюють перспективи експорту молочної продукції до ЄС, починаючи з другої половини 2016 року. Молочний ринок ЄС є насиченим та дуже конкурентним. Таким чином, українським виробникам буде досить важко зайти на ринок й отримати значну його частку. Тим не менше, отримання номеру в реєстрі ЄС (як доказ відповідності стандартам якості і безпеки ЄС) також має важливе значення для поширення українського експорту на інші ринки.

Рисунок 2. Частка торговельних квот ЄС, яку було використано українськими виробниками

Джерело: Податковий та митний союз, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України

⁷ Згідно Міністерства аграрної політики та продовольства, <http://minagro.gov.ua/node/15389>

⁸ 17,5 тис. т експортовано на ринок ЄС порівняно до 5 тис. т в минулому році. Джерело: ucab.ua/files/Survey/Doslidjenna/Manual_UCAB_British.pdf

Що стосується м'ясних продуктів, наразі можливо експортувати лише м'ясо птиці. У липні 2013 року чотири великі виробники⁹ отримали дозвіл на експорт своєї продукції на ринок ЄС, і на кінець 2013 року постачання м'яса птиці склало близько 413 т. У 2014 році ТК ЄС для безмитного ввезення птиці складала 36 тис т, яку було законтрабовано досить швидко¹⁰.

Подальші перспективи

Згідно оцінок АПД¹¹, скасування імпорتنних тарифів ЄС, передбачених у ПЗВТ, може призвести до зростання агропродовольчого експорту¹² на 18-20 % протягом перших десяти років лібералізації торгівлі з ЄС. Очікується, що найбільше зростання експорту буде спостерігатися для зернових, тютюну, м'яса та інших харчових продуктів. Скасування українських експортних мит може вдвічі збільшити експорт олійних протягом десяти років. Крім того, лібералізація торгівлі з ЄС може мати наслідком експорт продукції в обсязі 2,3 млрд дол. США, яка наразі не експортується Україною. Це особливо актуально для молочної продукції і пташиних яєць, зернових та продукції з них, м'яса та м'ясних продуктів, морської продукції, фіксованих рослинних жирів та олій та спеціалізованої техніки.

Однак, запровадження ПЗВТ з січня 2016 року, тобто, двостороннє зниження або скасування імпорتنних мит на більшість товарів з обох сторін, збільшить конкуренцію на внутрішньому ринку України.

Вищезгадане дослідження АПД демонструє, що зниження імпорتنних мит України може збільшити імпорт до 7 %, в основному, за рахунок збільшення поставок напоїв, рослинних олій і жирів, м'яса, мінеральних чи хімічних добрив, тваринних жирів та олій, а також

цукру. Таким чином, видається, що переваги, отримані Україною, швидше за все, будуть вищими, ніж для ЄС, принаймні в середньостроковій і довгостроковій перспективі.

Підсумовуючи, слід зауважити, що запровадження автономних торговельних преференцій принесло перші багатообіцяючі результати в плані зростання експорту до країн ЄС і також сприяло покращенню стандартів якості та безпечності харчових продуктів, відкривши експортні можливості для України.

Відтерміноване впровадження ПЗВТ надає уряду більше часу для проведення всіх необхідних законодавчих змін. Український бізнес має адаптувати свої виробничі процеси та стандарти до вимог ЄС для посилення своєї конкурентоспроможності на ринку ЄС, а також збереження та розширення своїх позицій на внутрішньому ринку. В результаті впровадження ПЗВТ будуть як переможці, так і переможені як в Україні, так і в ЄС, і все залежатиме від конкурентоспроможності кожної компанії. Однак, ПЗВТ сприятиме підвищенню загального добробуту обох сторін.

⁹ Ще одного виробника м'яса птиці було додано до реєстру експортерів у вересні 2014.

¹⁰ <http://vn.20minut.ua/Groshi/chastkova-asociaciya-ukrayina-uzhe-vikoristala-kvoti-v-yes-po-medu-sok-10422799.html>

¹¹ www.apd-ukraine.de/images/PolPap-01-2013-DCFTA_eng.pdf

¹² Ці оцінки покривають продукцію сільського та рибного господарства, харчової промисловості, а також добрива і техніку, яка використовується у сільському господарстві та харчовій промисловості.